

os med (kirke- og kapelbyggeri), er der en umiskendelig trang til at gå i højden. Og mens det ved boligbyggeri er virkeligt brugsareal, der lægges i lag over hinanden, er det i det andet byggeri ikke sådan noget i konkret forstand. Det er de høje tage, der dominerer på nye kirker (f. ex. Sjelør) eller kapeller (f. ex. Næstved) og der skaber noget, som både set ude fra og indvendig har monumentalitet og byder på højtid. Det er som om disse tage skal erstatte arkitekterne og arkitekturen det, der er forsvundet ved de manglende tårne eller spir, uden at tagene dog bærer klokker, hvad har været en god motivering for anvendelse af tårnene. Indvendig giver disse rum tydeligt billedet af »højenloft-sale«, som *Grundtvig* har digtet om, — ja, de ikke alene giver *billedet* af dem, men de kan virkelig være rum med højtid, værdighed og storhed, — rum, hvor noget af gotikens magtfulde arkitektur har fundet et nutidigt udtryk. For såvidt er det ikke rigtigt, når vi ovenfor har nægtet disse rum op i taget nogen nytte, for de har naturligvis den nytte, at de stemmer til højtid og giver en værdig ramme om en højtidelig stund, — og også dette har vi brug for, altså har de brugsværdi. — Men et »aber« er der dog derved, — og når fimbulsvindrene fra fyrrerne og brændselsmangelen fra krigens ophør ikke er længere borte, end at vi har dem alt for tydeligt i erindringen, — med deres ubehagelige resultater i privatliv og det offentlig: lukkede kirker, — så kommer kritikken og siger, hvorfor man ikke har taget konsekvensen deraf, enten ved at reducere noget på højenloftstemningen, da den jo uvægerligt resulterer i, at varmen går op til tagstenene, hvor der absolut ikke er brug for den, mens folk sidder ved gulvet og simpelthen kommer ud af stemning ved at fryse, — eller ved at man dog i det mindste udnyttede den moderne varmeteknik, der giver mulighed for at lægge varmen direkte ind un-

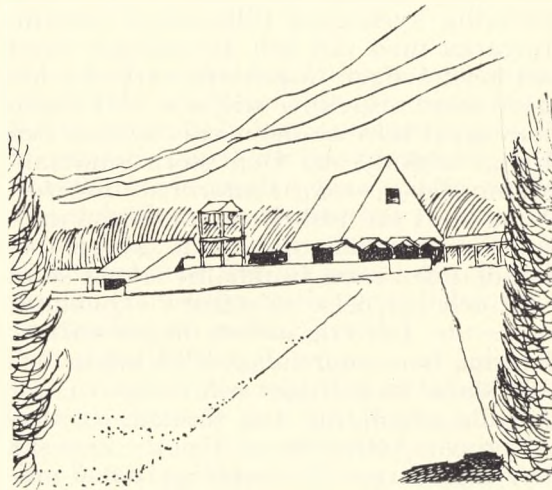

Fig. 22.
Kapel med højt tag
(Næstved).

der siddepladserne, i stedet for at lade kalorifererne stå ved væggene, hvor folk ikke får videre nytte af dem.

Man kan anføre, at i en kirke skal man ikke være så længe, og man kan beholde overtøjet på, — og i et kapel er man endnu kortere tid og kan også beholde overtøjet på. Men dette er kun tildels rigtigt, for der er såvel i kirke som i kapel folk, der enten ved medvirken af funktionel art eller som deltagende nødvendigvis må avlægge overtøjet (kordegn, brudefolk, ved barnedåb o. s. v.), så går det ikke ud over andre, går det da ud over dem. Og dette behøvedes jo ikke. Skal vi ha højenloft-sale og tårnhøje tage, må der derfor gøres noget extra for, at folk kan befinde sig godt i interiøret og derved anerkende den monumentale virkning også i exteriorret.

Förslag om anställande av stiftskonsulenter

Professorinde Else Dahl

I en på 1940-talet utgiven handbok för svensk kyrkogårdsvård finnes ett kapitel, som behandlar önskemål för de svenska kyrkogårdarnas framtida utveckling, där det bland annat heter: „I varje stift bör

anställas en konsulent med uppgift att vid nyanläggning eller utökning av redan befintlig kyrkogård tillhandagå församlingarna med råd och anvisningar samt att helst årligen inspektera varje kyrkogård inom respektive stift o. s. v.“ Frågan har väckt intresse inom vida kretsar och livligt diskuterats. Den stora sammanlutningen *Svenska Pastoratens Riksförbund* har i sin tidskrift egnat frågan uppmärksamhet och upprepade gånger behandlat den samt framhållit sakens stora vikt och betydelse ej minst i ekonomisk avseende. Låt mig anföra några siffror: Sverige har sammanlagt 2334 lands- och 203 stadsförsamlingar och enligt en stor kyrklig utredning, som företogs år 1950 uppgingo kostnaderna för de svenska kyrkogårdarna till åtskilliga tiotal miljoner. Sedan 1948, det år utredningen gäller, har priserna stigit rätt avsevärt. Den frågan uppställer sig nu: Användas dessa väldiga belopp på ett rationellt sätt? Frågan kan väl i det stora hela besvaras med ett jakande om än något svävande svar. Under de senaste decennierna har en ganska fantastisk utveckling ägt rum på våra kyrkogårdar i likhet med vad som än fallet i övriga skandinaviska länder. Endast för 30 å 40 år sedan voro många kyrkogårdar både illa ordnade, skräpiga och rent av fula. Nu är det helt annorlunda, men alla förbättringar och nyanläggningar ha som ovan framhållits vållat stora utgifter.

En viss grad av expertis på detta område finnes visserligen, men den är långt ifrån tillräcklig och man försöker reda sig med att mera sporadiskt anlita den hjälp, som är tillgänglig. Länens hushållningssällskap ha fått släppa till hjälp av sina trädgårdskonsulenter, men dessa äro huvudsakligen anställda för den ekonomiska trädgårdsskötseln och mycket upptagna av sitt ordinarie arbete.

För den, som sysslar med kyrkogårdsvård i allmänhet, står det klart att en ledande hand som kan hålla trädarna väl samman i kyrkogårdsärenden, saknas.

I Sverige finnas stora skogar, som tillhöra kyrkorna. För deras vård har man sedan några år anställt s. k. stiftjägmä-

tare med heltidsanställda skogvaktare till hjälp. På samma sätt anser man nu att en stiftkonsulent för kyrkogårdsärendet skulle få en mångfald arbeten att syssla med.

Jag tillåter mig att här peka på några få. Först och främst skulle han vara rådgivare för de församlingar, som vilja anlägga nya eller omlägga gamla kyrkogårdar. Därjämte skulle han upprätta ritningar över äldre kyrkogårdar, där sådana saknas. Kunde han få tid att årligen eller åtminstone vartannat år besöka varje kyrkogård inom sitt stift för inspektion och rådgivning, skulle därmed mycket vara vunnet, och i bilismens tidevarv borde detta ej vare omöjligt.

I Sverige finnes ett ämbetsverk (byggnadsstyrelsen), som granskar och godkänner alla planer till ny- och omläggningar och detta är ju gott och väl, men sedan planen är godkänd och återsänd till respektive församling upphör kontrollen och de som har ansvaret för kyrkogården gör då också som de villa. I regel följer man givna föreskrifter, men detta är icke alltid fallet. Det vore säkerligen värdefullt om en stiftskonsulent kunde utföra en värdefull kontroll som utsträcktes även sedan kyrkogården är färdigställd.

En viktig uppgift skulle också ligga i en upplysningsverksamhet för de personer, som arbeta eller eljest ha med kyrkogårdsarbete att skaffa: präster, kyrkoråd, medlemmar av kyrkogårdsnämnden. Kurser kunna ordnas ute i stiftet med förevisningar och demonstrationer av flera slag — icke minst viktig är sådana redskap och maskiner. — Utfärder på en dag, där vederbörande finge se andra än sina egna kyrkogårdar och lära känna varandra och där vars och ens olika problem bleve ventilerade, skulle bli både till nytta och nöje. Många flera detaljer i denna helt säkert viktiga fråga kunde vara att framdraga, men det sagda får vara nog från svensk sida. Kanske representanter för de övriga skandinaviska ländernas kyrkogårdsväsende ville framlägga och berätta litet om huru man har det hemma hos sig. Det vore säkert av stort intresse för många.